

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО- НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ТА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Дипломна робота

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

**Формування кроскультурної грамотності старшокласників з метою
вдосконалення їх країнознавчої компетенції**

Виконала:

студентка VI курсу 62 групи
напряму підготовки: 020303Фсілологія
спеціальності: 8.02030302 Мова і
література (англійська)

Нікітчук Марія Ігорівна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики викладання
іноземних мов та прикладної лінгвістики

Петранговська Наталія Романівна

Житомир-2014

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	8
1.1 Мета та зміст навчання учнів старшої школи.....	8
1.2 Поняття лінгвокраїнознавчої компетенції та її структура.....	24
1.3 Психолого-лінгвістичні особливості учнів старшої школи.....	35
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ	42
2.1 Кроскультурна грамотність як складова лінгвокраїнознавчої компетенції старшокласників та засоби її формування.....	42
2.2 Дискусійне спілкування як один з видів іншомовного усного мовлення та критерії відбору матеріалів для формування кроскультурної грамотності старшокласників.....	53
2.3 Методика формування кроскультурної грамотності старшокласників.....	65
2.4 Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики формування кроскультурної грамотності.....	82
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	86
ВИСНОВКИ.....	87
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	89
ДОДАТКИ.....	96

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗНЗ — загальноосвітній навчальний заклад

ВНЗ — вищий навчальний заклад

ІМ — іноземна мова

ККК — кроскультурна комунікація

ККГ — кроскультурна грамотність

ССК — соціокультурна компетенція

МД — мовленнєва діяльність

НПКС — навчальна проблемно - комунікативна ситуація

НМК — навчально-методичний комплекс

ЕГ — експериментальна група

КГ — контрольна група

ТЗН — технічні засоби навчання

ВСТУП

Сьогодні перед людством постало питання налагодження шляхів та способів комунікації, адже комунікація стала реалією сьогодення, коли представники різних культур змушені постійно контактувати один з одним для вирішення спільних питань. Процес глобалізації стер кордони, і всі сфери життєдіяльності людини набули мобільного характеру. Оскільки ми живемо в добу взаємопроникності та взаємозалежності, це означає, що ми не можемо уникнути кроскультурного контакту, що ставить нас перед фактом необхідності побудови інтеркультурної комунікації та набуття учнями кроскультурної компетенції для успішного перебування у мультикультурному середовищі [3, с.20].

Навчання іноземних мов (ІМ) на сучасному етапі розглядається як створення умов для усвідомлення відмінностей у рідній та іншомовній культурі, виховання толерантного ставлення до представників інших народів, зниження рівня етноцентризму, формування кроскультурної грамотності (ККГ), навичок іншомовної міжкультурної комунікації [9, с.340].

Вивчення ІМ нерозривно пов'язане з зануренням у культуру її народу, оскільки мова і культура нероздільні. Учні повинні вивчати ІМ як засіб спілкування, а також як елемент залучення їх до культури англомовних народів. З урахуванням соціокультурних вимог сьогодення освіта повинна мати гуманістичне, особистісно-орієнтоване спрямування, унаслідок чого знання, уміння й навички перетворюються із мети навчання в засоби розвитку пізнавальних і особистісних якостей учнів у розвитку кроскультурних вмінь. Школяр не може засвоїти навчальний матеріал, який не відповідає потребі в його вивченні й не вимагає розумового напруження в навчанні, не вимагає емоційних переживань. Тому все більшого значення набуває орієнтація навчання на формування кроскультурних вмінь і навичок учнів у процесі вивчення англійської мови (АМ) [11, с.80].

Питання оволодіння відповідною культурою при вивченні ІМ знайшли своє відображення в дослідженнях І.О.Зимньої, Л.В.Калініної, Ю.І.Пассова, Г.Д.Райхштейн, І.В.Самойлюкевич, О.І.Селіванової, В.Л.Скалкіна,

Н.К.Скляренко, Т.Г.Тер-Мінасової, Г.Д.Томахіна, В.М.Топалової, М.О.Фаєнової, В.П.Фурманової, N.Brooks, M.D.Brown, T.Higgs, E.D.Hirsh, R.Lado, R.Scarcella, R.Oxford, T.Tan, B.Tomalin, S.Stempleski та багатьох інших.

Психологічні аспекти даної проблеми висвітлені в працях Б. Г. Ананьєва, Д. Н. Богоявленського, Л. С. Виготського, П. Я. Гальперіна та інших.

Актуальність дослідження. Не дивлячись на велику кількість робіт, присвячених проблемі формування кроскультурних вмінь учнів старшої школи, вищевказана проблема ще не досить розкрита всебічно. Саме учні старшої школи проявляють інтерес до навчання за кордоном, беруть участь в провідних навчальних програмах (ESL, TOEFL, TOEIC, IELTS), поповнюють свої знання, працюючи з іноземними джерелами. Випускники шкіл повинні володіти добре сформованими кроскультурними вміннями для того, щоб відчувати себе комфортно при спілкуванні зі своїми однолітками за кордоном, щоб брати участь в іншомовній комунікації на рівних. Крім того, введене Міністерством освіти України профільне навчання передбачає пізнання учнями їх майбутніх професій за допомогою іноземної мови. Академічний профіль, який нас цікавить, охоплює більшу кількість випускників загальноосвітніх закладів (ЗНЗ), які бажають стати психологами, юристами, інженерами, лікарями і т.д. Завданням даного профілю є формування комунікативної компетенції учнів щодо обраної їми спеціальності. Тому дана тема є актуальною і вимагає подальшого вирішення.

Мета дослідження. Розробити методику формування кроскультурних вмінь учнів академічного профілю та перевірити експериментально її ефективність.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі **основні завдання:**

- визначити мету та зміст навчання учнів старшої школи;
- дати поняття лінгвокраїнознавчої компетенції та визначити її структуру;
- проаналізувати психологічні та лінгвістичні механізми кроскультурного спілкування учнів старшої школи;
- виявити вікові особливості учнів старшої школи;
- виявити місце та роль кроскультурного аспекту в іншомовному спілкуванні, змісту та структури кроскультурної компетенції учнів;

- розробити критерії відбору матеріалів для формування ККГ старшокласників;
- розробити методику формування кроскультурних вмінь учнів академічного профілю старшої школи та експериментально перевірити її ефективність та експериментально перевірити ефективність розробленої методики.

В своєму дослідженні ми використовували такі **методи дослідження**:

- вивчення літературних джерел з теми дослідження;
- наукове спостереження за навчальним процесом та критичний аналіз навчально-методичних комплексів з англійської мови (АМ) для старших класів з точки зору формування кроскультурної компетенції;
- тестування учнів з метою виявлення рівня володіння ними культурно-країнознавчими знаннями про країну мови, якої вивчається;
- експеримент.

Об'єктом дослідження є процес формування кроскультурних вмінь учнів старшої школи академічного рівня на уроках АМ.

Предмет дослідження складає методика формування кроскультурних вмінь учнів ЗНЗ на уроках АМ в 9-11-х класах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці і обґрунтуванні концепції розвитку методичних підходів і практичних рекомендацій з формування ККГ учнів старшої школи; визначено та обґрунтовано комплекс організаційно-педагогічних умов, що сприяють успішному формуванню ККГ учнів старшої школи; розроблено й обґрунтовано концептуальну модель цього процесу; уточнено сутність, структурні компоненти та функції ККГ; удосконалено форми й методи формування ККГ; набули подальшого розвитку науково-теоретичні положення про сутність, зміст і структуру ККГ.

Практичне значення дослідження. Укладено вправи по формуванню кроскультурних вмінь; відібрано автентичні матеріали кроскультурного характеру (тексти, зорова наочність); розроблено систему вправ для навчання ККГ, яка дає можливість використовувати АМ як інструмент у діалозі культур і цивілізацій

сучасного світу, а також використовувати інтерактивні методи, як приклад сучасного методу навчання.

Структура роботи: дослідження складається зі Вступу, двох Розділів, Висновків, Списку Використаної Літератури, яка включає методичну літературу, наукові статті, статті з періодичних видань, електронні ресурси, в тому числі підручники з ІМ, Додатків.

Апробація: результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри ННІ іноземної філології ЖДУ ім.І.Франка та з вчителями англійської мови ЗНЗ №12; на V Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців; при захисті курсової роботи «Формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції в учнів на уроках англійської мови»; на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців за міжнародної участі, на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасних педагогічних та психологічних наук» (м.Одеса, 2014).